

Explaining Good Governance in the Judiciary of the Islamic Republic of Iran Using the Cybernetic Model

Vahid Ataei¹, Hojjatullah Ebrahimian², Mohammadreza Hakakzadeh³

1. PhD student in Public Law, Department of Law, Faculty of Humanities, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Law, Faculty of Humanities, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Law, Faculty of Humanities, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Article Type: Original Research

Pages: ۲۶۹-۲۸۶

Article history:

Received: 6 Nov 2023

Edition: 10 Jan 2024

Accepted: 3 Mar 2024

Published online: 1 Junv2024

Keywords:

cybernetics, good governance, judiciary, rule of law, accountability.

Corresponding Author:

Hojjatullah Ebrahimian

Address:

Iran, Qom, Islamic Azad University, Qom Branch, Faculty of Humanities, Department of Law.

Orchid Code:

Tel:

۰۹۱۲۱۵۳۵۵۴۲

Email:

Hojjat49@gmail.com

ABSTRACT

Background and Aims: A competent, just and law-abiding judicial system is one of the main components of good governance, and good governance is also one of the basic factors of development. The purpose of the current research is to explain two indicators of good governance in the judiciary of the Islamic Republic of Iran in the cybernetic model.

Materials and Methods: This article is theoretical and descriptive analytical method is used. Materials and data are also qualitative and data collection was used in collecting materials and data.

Ethical Considerations: In this article, the originality of the texts, honesty and trustworthiness are observed.

Findings: The findings of the research show that the components of good governance, such as accountability, transparency, and responsibility, have not been defined and taken into account in the fundamental laws of Iran for the performance and duties of the judiciary. Of course, the constitutional law emphasizes the observance of citizenship rights, freedom, innocence and immunity of citizens, but no specific mechanism has been defined regarding the accountability and supervision of the judiciary as components of good governance.

Colclusion: By analyzing and examining related researches, different components of the cybernetic model including monitoring and control, interactions, diversity of decision and collaborative decision making The results of the research showed that these two indicators have a lot of overlap with many components of the cybernetic model and can be the necessary conditions for making changes as well as the preparation .

Cite this article as:

Ataei V, Ebrahimian H, Hakakzadeh MR. Explaining Good Governance in the Judiciary of the Islamic Republic of Iran Using the Cybernetic Model. *conomicJurisprudenceStudies* 2024.

دوره ششم، شماره ۵، سال ۱۴۰۳

تبیین حکمرانی خوب در قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران با استفاده از الگوی سایبرنتیک

وحید عطایی^۱، حجت‌الله ابراهیمیان^۲، دکتر محمدرضا حاکم‌زاده^۳

۱. دانشجوی دکتری حقوق عمومی، گروه حقوق، دانشکده علوم انسانی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.

۲. استادیار، گروه حقوق، دانشکده علوم انسانی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.

۳. استادیار، گروه حقوق، دانشکده علوم انسانی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: یک دستگاه قضایی کاردان، عادل و قانونمند از مؤلفه‌های اصلی حکمرانی خوب است و حکمرانی خوب نیز به نوبه خود از عوامل اساسی توسعه است. هدف از پژوهش حاضر تبیین دو شاخص از شاخص‌های حکمرانی خوب در قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران در الگوی سایبرنتیک است.

مواد و روش‌ها: مقاله حاضر نظری و از روش توصیفی تحلیلی استفاده شده است. مواد و داده‌ها نیز کیفی است و از فیش‌برداری در گردآوری مطالب و داده‌ها استفاده شده است.

ملاحظات اخلاقی: در این مقاله، اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

یافته‌ها: یافته‌های تحقیق بیانگر این امر است مرلفه‌های حکمرانی خوب از قبیل پاسخ‌گویی، شفافیت، مسئولیت‌پذیری آن‌گونه که باید در حقوق اساسی ایران برای عملکرد و وظایف قوه قضائیه تعریف و لحاظ نشده است. البته در قانون اساسی بر رعایت حقوق شهروندی، آزادی، برائت و مصونیت شهروندان تأکید شده است؛ اما در خصوص پاسخ‌گویی و نظارت بر قوه قضائیه به‌عنوان مؤلفه‌های حکمرانی خوب، سازوکار مشخصی تعریف نشده است.

نتیجه: با تحلیل و بررسی پژوهش‌های مرتبط، مؤلفه‌های مختلف الگوی سایبرنتیک از جمله نظارت و کنترل، تعاملات، تنوع تصمیم و تصمیم‌گیری مشارکتی، نتایج پژوهش نشان داد که شاخص‌های حکمرانی خوب هم‌پوشانی زیادی با بسیاری از مؤلفه‌های الگوی سایبرنتیک دارند و می‌توانند شرایط لازم جهت ایجاد تغییرات و همچنین آمادگی قوه قضائیه برای رشد خلاقیت و نوآوری در انجام وظایف و عملکرد بهتر کاری و دقت در تصمیم‌گیری را ایجاد کنند.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۲۶۹-۲۸۶

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۱۵

تاریخ اصلاح: ۱۴۰۲/۱۰/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۱۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۳/۱۲

واژگان کلیدی:

سایبرنتیک، حکمرانی خوب، قوه قضائیه، حاکمیت قانون، پاسخ-گویی.

نویسنده مسئول:

حجت‌الله ابراهیمیان

آدرس پستی:

ایران، قم، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قم، دانشکده علوم انسانی، گروه حقوق.

کد ارکید:

تلفن:

۰۹۱۲۱۵۳۵۵۴۲

پست الکترونیک:

Hojjat49@gmail.com

۱. مقدمه

اهداف، سیاست‌ها و شاخص‌های حکمرانی نظام شامل: حاکمیت قانون، کیفیت قوانین و مقررات، کارایی و اثربخشی، پاسخ‌گویی و حق انتخاب و اظهار نظر برای مردم، مبارزه با فساد و ثبات سیاسی و فقدان خشونت و مشارکت به‌وضوح نمایان و حاکم می‌باشد. هدف از پژوهش حاضر «تبیین حکمرانی خوب در قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران با استفاده از الگوی سایبرنتیک می‌باشد». سؤال‌های پژوهش عبارت‌اند از: ۱- سایبرنتیک چیست و مدیریت سایبرنتیکی چه ویژگی‌هایی دارد؟ ۲- مفهوم حکمرانی خوب و ویژگی‌های آن چیست؟ ۳- قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران چه نهادی است و چه الگوی مدیریتی را می‌پذیرد؟ ۴- دو شاخص حاکمیت قانون و پاسخ‌گویی در قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران تا چه اندازه با مؤلفه‌های سایبرنتیکی هم‌پوشانی دارند؟ فرضیه مقاله نیز بدین شکل قابل طرح است که شاخص‌های حکمرانی خوب با مؤلفه‌های الگوی سایبرنتیک هم‌خوانی و تطابق زیادی دارد؛ ولی این مؤلفه‌های در خصوص قوه قضائیه ایران در مواردی چون پاسخ‌گویی و نظارت ضعیف است. پژوهش‌های مختلفی در خصوص حکمرانی خوب و تأثیرات آن در ابعاد مختلف حکمرانی و شاخص‌های آن به انجام رسیده است. طبق بررسی‌های به عمل آمده منابع فارسی محدودی وجود دارد که مشخصاً به بحث سایبرنتیک پرداخته باشد و بسیاری از پژوهش‌های صورت گرفته نیز در خصوص الگوی سایبرنتیک در حوزه سازمانی است و مطالعات کمی در خصوص اثرگذاری علم سایبرنتیک در حوزه حکومت و حکمرانی به انجام رسیده است که در ادامه به نتایج برخی از این پژوهش‌ها اشاره می‌شود و

سایبرنتیک از واژه یونانی کوبرنان (kubfrnan) به معنی هدایت، راهبری و اداره کردن آمده است و درباره مکانیسم‌ها (Mechanisms) و دینامیسم‌های ارتباطات (Dynamisms)، اطلاعات و کنترل (نظارت) در هستی موجودات بحث می‌کند. در سایبرنتیک نوعی ارتباط بین انسان کار و ماشین مطرح هست. در گذشته، اصطلاح کوبرنان در مورد علم حکومت، وسایل و فنون آن به کار برده می‌شده است. نوربرت وینر (Norbert Wiener 1894-1964)، در سال ۱۹۴۷ کتابی نوشت و نام آن را سایبرنتیک یا کنترل ارتباطات در حیوان و ماشین نام نهاد؛ زیرا به‌زعم وی، سایبرنتیک، علم کنترل و ارتباط اطلاعات در مکانیسم‌ها، ارگانیسم‌ها و جامه‌ها است. سایبرنتیک دانشی عام، برای همه علوم و معارف عرضه شده است و محدوده خاصی ندارد (فروزانگوهر، ۱۴۰۰، ۲۰). امروزه سایبرنتیک در طیف وسیعی از زمینه‌های علمی از جمله سیستم‌های اقتصادی-اجتماعی، سیستم‌های انسانی-ماشینی، در علوم سیستمی، سیستم‌های زیست پزشکی، هوش مصنوعی، رباتیک، مورد استفاده قرار می‌گیرد. در طرح‌ریزی حاکمیت، جنبه‌های حاکمیتی سایبرنتیک که اصالت آن بر مفهوم آگاهی و اطلاعات می‌باشد مغفول مانده است. برخی شاخص‌های حکمرانی خوب یا همان «rnanse good gove» همچون حاکمیت قانون، پاسخ‌گویی، مشارکت و جنبه‌های مشارکت مردمی که هر کدام امروزه به‌عنوان یکی از موضوعات مهم حوزه حقوق عمومی هستند از ضروریات این علم می‌باشد. قانون اساسی ایران نیز سبک جدیدی از شیوه حکومت و حکمرانی برگرفته از قوانین الهی و اسلامی ارائه نموده است که در

حکمرانی خوب» نشان می‌دهند که «با توجه به ساختار سیاسی جمهوری اسلامی ایران، آن گونه که در قانون اساسی و اسناد بالادستی ترسیم گشته است، قوه قضائیه اصلی‌ترین بازیگر این حوزه می‌باشد که باید اهمیتی ویژه به این مهم داشته باشد. اما با عنایت به تحولات جهان معاصر این مهم حاصل نخواهد شد جز با مشارکت شهروندان و تعامل با دولت و استفاده از ظرفیت‌های فناوری نوین که همگی از شاخص‌های حکمرانی خوب می‌باشد».

با توجه به مقدمه و پیشینه‌های پژوهش می‌توان به این نتیجه دست یافت که اغلب پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه‌های مرتبط با سایبرنتیک و به‌خصوص الگوی سایبرنتیک و تأثیرگذاری آن در حوزه مدیریت، امور کتابخانه‌ای و طراحی و در علوم دیگر است و در حکمرانی خوب نیز مبتنی بر فضای سایبر و تعاریف و توجه به مؤلفه‌های آن و هنوز پژوهش جدی در زمینه تأثیر سایبرنتیک در حوزه حقوق عمومی و مؤلفه‌های آن و به‌خصوص مؤلفه‌های حکمرانی خوب صورت نگرفته است. با توجه به اهمیت مطالعه در خصوص سایبرنتیک و نقش و تأثیر آن بر حکمرانی خوب و با در نظر گرفتن جایگاه علوم انسانی و به‌خصوص رشته حقوق که امروزه تأثیرپذیری زیادی از علوم مختلف از جمله سایبرنتیک دارد و همچنین لزوم توجه به اصول قانون اساسی و مؤلفه‌های حکمرانی خوب، منجر به این شد تا به تبیین شاخص‌های کلیدی حکمرانی خوب از جمله حاکمیت قانون و پاسخ‌گویی در قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران با استفاده از الگوی سایبرنتیک پرداخته شود.

۲. مواد و روش‌ها

همچنین با توجه به اینکه تبیین شاخص‌های کلیدی حکمرانی خوب از جمله حاکمیت قانون و پاسخ‌گویی در قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران. با استفاده از الگوی سایبرنتیک بررسی خواهد شد، نمونه‌هایی از مطالعات انجام‌شده در خصوص سایبرنتیک و حکمرانی خوب به شرح زیر است.

سرپرست و دیگران (۱۳۹۶) در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی وضعیت مؤلفه‌های الگوی سایبرنتیک در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران از دیدگاه مدیران» که نتایج پژوهش آن‌ها نشان داده است که مؤلفه‌های الگوی سایبرنتیک از جایگاه مناسبی در کتابخانه‌های دانشگاهی برخوردارند، این امر می‌تواند حاکی از آگاهی مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی نسبت به ساختار، اهداف، وظایف، خدمات و کارکردهای کتابخانه‌های دانشگاهی باشد.

مجد زنگنه و دیگران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی مؤلفه‌های اساسی حکمرانی خوب در نظام قضایی» به روش توصیفی-تحلیلی به این موضوع اشاره کرده‌اند که نظام قضایی به‌عنوان نهادی که مسئول اجرای قانون بوده و به نظم و هم‌چنین امنیت در جامعه و عدالت قضایی توجه دارد با توجه به اینکه هدف نهایی در آن برقراری عدالت می‌باشد ممکن است حیات مادی و معنوی افراد را در فرارو خطر قرار دهد و به این نکته تصدیق و گواهی شده که در قالب و فرم حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران مکانیسم حکمرانی خوب و نظارت بر قوه قضائیه به‌صورت کارآ و با تدبیر بیان نگردیده است.

قرشی و دیگران (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی نقش قوه قضائیه در حفظ حقوق شهروندی در جمهوری اسلامی ایران در چارچوب رویکرد

خروجی دارد و این چنین است که چگونگی جریان نیافتن اطلاعات، پارازیت، بازخورد، دوام و غیره قابل مشاهده است (فروزشهر، ۱۳۹۹، ۷۴).

مهم‌ترین بخش سایبرنتیک مطالعه چگونگی تبادل اطلاعات، چگونگی کنترل این تبادلات و پدیده‌ای آماری و تصادفی ناشی از این کنترل در یک نظام حلقه بسته است. سیستم‌های سایبرنتیکی متعدد و بسیاری به طور ذاتی بدون بازخورد ناپایدار هستند و حتی گاهی اوقات سیستم‌هایی بدون بازخورد طراحی می‌شوند تا حالت ناپایدار داشته باشند: لذا با استفاده از بازخورد می‌توان سیستم‌های ناپایدار را به حالت پایدار درآورد و آن وقت با انتخاب صحیح پارامترهای کنترل عملکرد، حالت‌گذاری سیستم را تنظیم نمود. بنابراین برای سیستم‌های پایدار بدون بازخورد نیز می‌توان از بازخورد جهت عملکرد بهتر و تنظیم رفتار حلقه بسته سیستم بهره گرفت تا مشخصه‌های سیستم را برآورده نماید. لذا اجزای اصلی یک نظام سایبرنتیکی حلقه بسته به سه بخش ارتباط، کنترل و بازخورد تقسیم‌بندی می‌شوند. ارتباط رکن اصلی در یک نظام سایبرنتیکی است. انتقال اطلاعات بین اجزای نظام و همچنین بین نظام با محیط بیرون ضامن تدوام حیات آن نظام است. این ارتباط مداوم باعث افزایش قابلیت اطمینان شده و بازخوردهای مناسب نظام در جهت افزایش پایداری، نظم بیشتر و بی‌نظمی کمتر آن را به دنبال خواهد داشت. در این بین عامل کنترل‌کننده در یک نظام سایبرنتیکی با هدف بهینه‌سازی و رسیدن به حداکثر پایداری، نقش اصلی را در کارآمدی آن، در جهت ردیابی مطلوب نظام ایفا می‌کند. در یک نظام سایبرنتیکی وجود انواع کنترل‌های مقاوم، بهینه و تطبیقی بر پایه

مقاله حاضر نظری و از روش توصیفی تحلیلی استفاده شده است. مواد و داده‌ها نیز کیفی است و از فیش‌برداری در گردآوری مطالب و داده‌ها استفاده شده است.

۳. ملاحظات اخلاقی

در این مقاله، اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

۴. یافته‌ها

یافته‌های تحقیق بیانگر این امر است مؤلفه‌های حکمرانی خوب از قبیل پاسخ‌گویی، شفافیت، مسئولیت‌پذیری آن‌گونه که باید در حقوق اساسی ایران برای عملکرد و وظویف قوه قضائیه تعریف و لحاظ نشده است. البته، در قانون اساسی بر رعایت حقوق شهروندی، آزادی، برائت و مصونیت شهروندان تأکید شده است، اما در خصوص پاسخ‌گویی و نظارت بر قوه قضائیه به‌عنوان مؤلفه‌های حکمرانی خوب، سازوکار مشخصی تعریف نشده است.

۵. بحث

۵-۱. سایبرنتیک و مدیریت سایبرنتیکی

اصطلاح سایبرنتیک را اولین بار نوربرت وینر، ریاضی‌دان مشهور، در سال ۱۹۸۴ مطرح کرد. طبق ادعای خودش اولین نفری بود که به یکی کردن تئوری کنترل و ارتباطات پرداخته بود. اما این اتفاق میان مهندسان در سالهای پیش از جنگ نیز رخ داده بود. با این حال او به روشن‌سازی این پیوند و بررسی تأثیرات آن فلسفه، روان‌شناسی و ریاضیات پرداخته بود. او همه چیز را به‌عنوان سامانه توصیف می‌کند: همه چیز سامانه است با جعبه سیاهی که ورودی و

در علوم مدیریت در تعامل است (غلامی و همکاران، ۱۳۹۹، ۷۳).

مؤلفه‌های الگوی سایبرنتیک عبارت‌اند از:

نظارت و کنترل: منظور از نظارت و کنترل، حلقه‌های بازخوردی سازمانی هستند که نسبت به عوامل انتخاب شده در محیط حساس می‌باشند. مراقبت‌های سایبرنتیکی، همکاری می‌نمایند تا نظام‌های اجتماعی کلان مثل سازمان تلاش و کوشش خود را نظم‌پذیر نمایند. بدین‌سان که سازوکارهای (خودترمیمی) به افرادی که عضویت دارند می‌دهند و در زمان اتفاق افتادن رویدادی که سازمان را به سمتی نامطلوب حرکت می‌دهند، سیستم‌های بازخورد منفی، اشتباهات را شناخته و رخداد دیگری که سازمان را به سمت راه اصلی خود بر می‌گرداند به صورت اتوماتیک شروع به سعی و کوشش می‌نماید (امان الهی نیک و همکاران، ۱۳۹۷، ۳۴).

تعاملات: فرآیند سایبرنتیک به مثابه‌مداری علی عمل می‌کند. تعاملات هنگامی شروع می‌شود که بعضی تغییرها در محیط چه داخلی و چه خارجی به بازتاب سازمانی کشیده می‌شود که اهمیت بعضی متغیرها را تصحیح می‌نماید (امان الهی نیک و دیگران، ۱۳۹۷، ۳۴). اهمیت تعاملات ذی‌نفعان تا جایی است که پژوهشگران یکی از ابعاد اصلی شکست سیستم‌های فناوری و نوآوری را شکست در تعاملات می‌دانند (نصیری و همکاران، ۱۴۰۱، ۱۶۷).

تنوع تصمیم و تصمیم‌گیری مشارکتی: واضح است که تعریف تصمیم‌گیری مشارکتی در گرو تعریف تصمیم‌گیری است. با این همه، تصمیم‌گیری

برنامه‌ها، قواعد و استانداردها در زمان و مکان‌های مختلف و در شرایط احتمالاتی جهت رسیدن به وضع مطلوب مدنظر است. پایداری یک نظام سایبرنتیکی در شرایط به‌هنجار، با وجود خدشه و اغتشاش در آن و بر پایه بستن بودن نظام، توسط بازخورد امکان‌پذیر است (باواخانی و همکاران، ۱۳۹۴، ۲۶۰).

سایبرنتیک، علم میان رشته‌ای نسبتاً جدیدی است که با فرآیند عملکردها و وظایف انواع سیستم‌های بیولوژیکی، مکانیکی و اجتماعی مرتبط است. علم سایبرنتیک تأثیری حیاتی در تولد علوم مختلف مدرن مانند تئوری کنترل، علوم کامپیوتر، نظریه اطلاعات، نظریه ماشین‌ها، هوش مصنوعی و شبکه‌های عصبی مصنوعی، علوم شناختی، مدل‌سازی کامپیوتری و علم شبیه‌سازی، سیستم‌های دینامیکی و زندگی مصنوعی داشته است. بسیاری از مفاهیم اصلی این زمینه‌ها، از جمله پیچیدگی، خودسازماندهی، خودتکثیری شبکه‌ها، پیوندگرایی و سازگاری برای اولین بار توسط دانشمندان سایبرنتیک در طول سالهای ۱۹۴۰ و ۱۹۵۰ کشف شدند. در حال حاضر سایبرنتیک به عنوان یک چارچوب نظری موضوع مطالعه چندین رشته قرار گرفته است. گروه‌هایی مانند، پروژه اصول سایبرنتیک که تلاش به ادغام سایبرنتیک با نظریه تکامل می‌کند و انجمن آمریکایی سایبرنتیک که بیشتر روش سایبر سطح دو را توسعه می‌دهد، از جمله پژوهش‌های این حوزه هستند. جنبش سایبرنتیک اجتماعی نیز به‌طور فعال به دنبال درک سایبرنتیک نظام‌های اجتماعی است. برنامه‌های مرتبط با سایبرنتک در سیستم‌های دینامیک و تئوری کنترل نیز با برنامه‌های کاربردی

نداشت. به این ترتیب حیطه‌های نظارت به حیطه‌های ارتباطات تبدیل می‌شوند. در سازمان‌هایی که مدیریت سایبرنتیک را به کار می‌گیرند، ساختارهای سازمانی تا حدودی مسطح هستند، به طوری که لایه‌های مدیریتی کمی وجود دارد.

پیوندهای سخت و سست: «پیوندها مقدار کم و اندکی از مؤلفه پیوند سست و سخت می‌باشد. معنی پیوند سست این می‌باشد که تغییر در یک واحد و یا در یک برنامه بر سایر واحدها یا برنامه‌ها تأثیر نمی‌گذارد و نقطه مقابل آن پیوند سخت است که تغییرات در یک واحد یا برنامه بر سایر واحدها یا برنامه‌ها تأثیر می‌گذارد» (سرپرست و همکاران، ۱۳۹۶، ۴۲).

رهبری: برخی ویژگی‌های رهبری در سازمان سایبرنتیک «آگاهی به اهمیت تغییر و اصلاحات پویایی در سازمان، شناخت سازمان و فعالیت‌های سازمان، حمایت از مجموعه فعالیت‌های سازمان، مشارکت دادن سایر اعضا در مدیریت و رهبری سازمان، مداخله‌های هوشمندانه به جای مشارکت در تلاش‌های فراوان برای ایجاد تغییر در کارکردهای سازمانی، پرهیز از تغییرات بنیادی، تأکید بر مدیریت موردی و ایجاد سیستم‌های ارتباطی است» (مرادی و همکاران، ۱۳۹۴، ۹۲). رهبری یکی از مهم‌ترین و موثرترین عناصر موفقیت مدیران است که بر عملکرد و اثربخشی سازمان اثر می‌گذارد و باعث موفقیت یا شکست سازمان می‌شود. رهبری به معنای توانمندی ارزشیابی و پیش‌بینی برنامه‌ها و سیاست‌های درازمدت و نفوذ و اثرگذاری بر افراد در راستای راهبردها و هدف‌های سازمان است (محرابی و همکاران، ۱۴۰۱، ۳).

مشارکتی را می‌توان به عنوان یک فرآیند باز، پیوسته و مداوم تعریف کرد، که تلاش می‌کند فرصت اظهار و تبادل نظر در رابطه با هر مسئله را برای تمام افراد دخیل در آن مسئله فراهم کند (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۹، ۱۶۹). اگر افراد در تصمیم‌گیری نقش داشته باشند، مشتاقانه آن را خواهند پذیرفت. علاوه بر این، به خاطر تنوع ایده‌ها در روش مشارکتی، تصمیماتی با کیفیت بهتر گرفته می‌شود و محیطی سرشار از اعتماد که لازمه‌ی اثربخشی سازمانی است، توسعه می‌یابد (سرپرست و دیگران، ۱۳۹۶، ۴۲).

جریان صحیح اطلاعات: در تشکیلات سایبرنتیک-محور، به دسته‌بندی و تنسيق اطلاعات عنایت بیشتری می‌شود تدبیر اطلاعات و نیز طراحی نظام‌های اطلاع‌رسانی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (بیئر، ۲۰۰۴). «در سازمان‌های سایبرنتیک-محور به طبقه‌بندی و سازمان‌دهی اطلاعات توجه زیادی می‌شود؛ از این رو مدیریت اطلاعات و طراحی نظام‌های اطلاع‌رسانی از اهمیت ویژه‌ای دارد. علم سایبرنتیک، از یک جهت سیستم‌های کمابیش باز را از نگاه مبادله‌ی دوسویه‌ی اطلاعات بین آن‌ها و محیط آن‌ها مورد مذاقه قرار داده و از جهت دیگر به امعان نظر مبادله‌ی دو سویه‌ی اطلاعات میان عناصر گوناگون می‌پردازد» (محمدی مقدم و همکاران، ۱۳۹۵، ۱۴۶).

ساختارهای مسطح: در سازمان‌هایی که CM | به-کار می‌گیرند، ساختارهای سازمانی تا اندازه‌ای مسطح می‌باشند چنانکه لایه‌های مدیریتی کمی هست این جریان با تعالی زیاد در فناوری اطلاعات، مدیران را در برپا کردن ارتباط با قلمرو وسیع‌تری از افراد توانا می‌سازد که پیش از آن این امکان وجود

می‌باشد که محتمل است جلوه قوانین، ساختارها و دستورات عمل‌ها باشد یا واکنش افراد و دسته‌ها و راهبرد و دلالت آن‌ها به سمت موضع‌گیری‌ها و تشویش خاطر و شاهد بر یگانگی گروه باشد (امینی شاد و همکاران، ۱۳۹۸، ۴). حکمرانی خوب، اعمال قدرت اقتصادی، سیاسی و اداری به نحو پاسخ‌گو و اثربخش است. و در بحث فرهنگ سیاسی و حکمرانی خوب که در جوامع مختلف بایستی به آن توجه شود، کمیسیون اقتصادی سازمان ملل متحد در امور اجتماعی کشورهای آسیا و اقیانوس آرام اظهار می‌دارد که حکمرانی خوب در این کشورها دارای هشت ویژگی مهم است. که عبارت هستند از: «مشارکتی، توافق‌گرا، پاسخ‌گویی، شفافیت، پاسخ‌گو، کارایی و اثربخشی، عدالت اجتماعی و حاکمیت قانون» (امیری و دیگران، ۱۳۹۹، ۱۸۴).

بدین ترتیب «در حکمرانی خوب فقط دولت مسئول نیست؛ بلکه تعامل حکومت، جامعه مدنی، بخش خصوصی و شهروندان با یکدیگر برای تحقق آن ضرورت دارد؛ زیرا مرزهای جامعه (نظام سیاسی و اجتماعی) نفوذپذیر، متقاطع و در تعامل با یکدیگرند. بدون تعامل درست شهروندان و جامعه مدنی و انجمن‌های اجتماعی و سیاسی با حکومت، حکمرانی خوب تحقق نمی‌یابد و سنگ بنای حکمرانی خوب، خدمت‌رسانی با کیفیت زیاد، مکانیسم پاسخ‌گویی اثربخش و سریع، دسترسی آسان به منابع ضروری و تعهدات مدنی است» (نوروزپور و همکاران، ۲۹۲، ۱۴۰۰). با عنایت به تعاریف فوق‌الذکر، حکمرانی خوب مدل نو و الگوی جدیدی در اداره کشور و امور کشور داری می‌باشد که گفتمان تازه‌ای در به‌کار بردن حکمرانی شمرده می‌شود که با

سایبرنتیک از جمله علمی است که در قرن بیستم پدید آمد و با رشد سریع خود توانست به علوم دیگر راه یابد. موضوع اصلی سایبرنتیک بررسی ماهیت کنترل در انسان، حیوان و ماشین است و لذا با زیست‌شناسی، روان‌شناسی، مکانیک، مهندسی، مدیریت و بسیاری علوم دیگر هم‌بستگی دارد. سایبرنتیک توانسته به‌عنوان دانشی مستقل و در عین حال بین‌رشته‌ای مطرح شود. در این علم به طبقه‌بندی و سازماندهی اطلاعات توجه زیادی می‌شود و از این‌رو در مدیریت اطلاعات و نیز در طراحی نظام‌های اطلاع‌رسانی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

۵-۲. مفهوم حکمرانی خوب و ویژگی‌های آن

«حکمرانی خوب» در حوزه‌های متفاوت و مختلف همچون فرهنگ، حقوق عمومی، اقتصاد و علوم سیاسی مورد توجه می‌باشد که این نگاه جدید نسبت به گذشته مفهوم و شاخص‌های حکمرانی خوب که قدمت بیشتری دارد در دهه ۱۹۸۰ میلادی صورت پذیرفته هست. بنابر تعریف (کمیسیون اقتصادی، اجتماعی سازمان ملل متحد برای آسیا و اقیانوسیه)، حکمرانی به نمونه‌ای از جریان تصمیم‌ساز و اعمال تصمیمات توصیف شده در کاربرد حکمرانی در حوزه‌های مختلفی مانند حکمرانی بین‌المللی، شرکتی، ملی و محلی دیده می‌شود که بسته به گستردگی آن با نقش‌آفرینان گوناگون و متعددی روبرو می‌شویم که در قالب موارد با عناوین حکومت، جامعه مدنی و بخش خصوصی نام برده می‌شود (فاضلی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۰، ۳۵). این مؤلفه حاوی ریز مؤلفه‌های دیگری همچون مشارکتی، حمایتی، بازسازی، تحول‌گرا و شناختی

مردم سالاری، حقوق مدنی، مشارکت مردمی، حقوق بشر و توسعه اجتماعی پدیدار شده است و در دهه اخیر، با اصلاح بخش عمومی پیوند خورده است و در نظم مدیریت عمومی به عنوان یک مفهوم و الگوی جدید در نظر گرفته می‌شود که بر نقش مدیران عمومی در فراهم آوردن خدمات با کیفیت بالا تأکید دارد.

۵-۳. قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران و نهادی مدیریتی آن

در عادلانه‌ترین قانون داخلی یعنی قانون اساسی با در نظر گرفتن اصول ۶۱، ۱۵۶، ۱۶۰، ۱۷۳، ۱۷۴ قانون مذکور با برجسته نمودن موقعیت قوه قضائیه و استقلال قضایی قضات نوعی نقش و جایگاه متفاوتی با استقلال عملی سایر دستگاه‌ها قائل شده است (مظفری و همکاران، ۱۴۰۱، ۶۴۹). بر اساس اصل ۱۵۶ قانون اساسی «قوه قضائیه قوه‌ای است مستقل، که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئول تحقق بخشیدن به عدالت و عهده‌دار وظایف است از قبیل: رسیدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات، حل و فصل دعاوی و رفع خصومت و اخذ تصمیم و اقدام لازم در آن قسمت از امور حسبیه که قانون معین می‌کند؛ احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادی‌های مشروع؛ نظارت بر حسن اجرای قوانین؛ کشف جرم و تعقیب مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود و مقررات مدون جزایی اسلام؛ اقدام مناسب برای پیش‌گیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین» (قرشی و همکاران، ۱۴۰۱، ۳۶). دستگاه قضایی به دلیل حساسیت و نقش بنیادی او و نیز خصیصه مکتبی او و به منظور تحقق بخشیدن به عدالت اسلامی و پاسداری از حقوق مردم لزوماً باید

آمیختگی مؤلفه‌های برجسته، حکمرانی ارامنی را وصف می‌کند (امامی و همکاران، ۱۳۹۴، ۳۰).

علیرغم جهت‌گیری‌های متفاوت و بعضاً متعارض نهادهایی چون بانک جهانی، بانک توسعه آسیا، برنامه توسعه سازمان ملل، صندوق بین‌المللی پول، اتحادیه اروپا، بانک توسعه آفریقا، بانک باساز و توسعه اروپا و سازمان همکاری و توسعه اقتصادی و پژوهشگران مختلف خارجی و ایرانی در تبیین و توصیف حکمرانی خوب که از دستورکارهای متمایز آن‌ها نشأت می‌گیرد، شاخص‌های مورد تأکید و تصریح حکمرانی خوب پیرامون پنج اصل پاسخ‌گویی، شفافیت، مشارکت، حاکمیت قانون و کارآمدی از هم‌سویی برخوردار می‌باشند. وجود این پنج اصل در آراء و اندیشه‌های متعدد معطوف به حکمرانی خوب حاکی از ارزش‌هایی دارد که عموماً در فرآیندهای تصمیم‌گیری و مدیریت سایبرنتیک حائز اهمیت می‌باشند.

حکمرانی خوب مفهومی است که توسط سازمان‌های بین‌المللی در اواخر دهه ۱۹۸۰ وارد ادبیات توسعه شده و بر اساس معیارهای خاص، حکمرانی را حاصل تعامل و ارتباط متقابل دولت و کنشگران جامعه مدنی (سازمان‌های غیر دولتی، بخش خصوصی، گروه‌های ذی‌نفع و رسانه‌ها) جهت نیل به توسعه در هر کشوری می‌داند. عیارهای حکمرانی خوب از نظر این سازمانها عبارت است از: مشارکت، حاکمیت قانون، شفافیت، پاسخ‌گویی، وفاق عمومی، حقوق مساوی، اثربخشی و کارایی و مسئولیت‌پذیری. در کل، حکمرانی خوب مفهومی است که اخیراً در علوم سیاسی، اداره عمومی و مدیریت توسعه مطرح شده است. این مفهوم کنار مفاهیم و اصطلاحاتی به مانند

بشر و رفتاری یکسان با شهروندان در برابر قانون (بهروزی و همکاران، ۱۳۹۸، ۱۲۹). مهم‌ترین کارکرد حاکمیت قانون در نظام حقوق داخلی محدودیت قدرت عمومی دولت به منظور حفظ حقوق و آزادی شهروندان است. حاکمیت قانون ساختار هم-جواری و نهادینی است که بر مبنای آن نظام سیاسی وظیفه حمایت از حقوق فردی را از طریق محدودیت قدرت سیاسی و جلوگیری از سوء استفاده از قدرت و اعمال آن به صورت خودسرانه بر عهده دارد. در نظام حقوق داخلی مهم‌ترین مخاطبان حاکمیت قانون مقامات دولتی هستند که بر اساس آن تمامی اعمال و تصمیمات آن‌ها باید منطبق با موازین قانونی باشد. مطابق گفتمان حاکمیت قانون، تمامی نهادهای سیاسی می‌بایست پیرو قواعد و مقررات حقوقی باشند (خوب‌پور و همکاران، ۱۴۰۰، ۴۰-۳۹). بدین ترتیب اهم شاخص و قواعد حاکمیت قانون در قوه قضائیه عبارت‌اند از: «۱. قوه قضائیه باید مستقل باشد. قوه قضائیه و محاکم موظف به اجرای قوانین و صدور احکام قضایی در صورت بروز اختلاف بین مردم و دولت و مردم هستند. در صورتی مردم می‌توانند از قوانین پیروی نمایند که در صورت وجود اختلاف، دادگاه‌های صالح بی‌طرفانه و بدون جانب‌داری از مواضع خاص سیاسی، قانون را اعمال نمایند. برای تحقق این هدف، قضات و دادرسان باید آزادانه و به دور از فشارها و تاثیرات خارجی و سیاسی و شغلی و مستقل از هر گونه دخالتی به انجام وظایف حقوقی خود بپردازند. ۲. اصل عدالت طبیعی باید رعایت شود. ۳. محاکم باید اختیار تجدید نظر در تغییر آرای محاکم پایین‌تر، تصمیم‌های دولتی و حتی بعضاً قوانین و مقررات موضوعه کشوری را داشته باشند. وجود سیستم قضایی کنترل‌کننده ضامن یکپارچه

با معیارهای حقوق اسلامی منطبق باشد. قانون اساسی نیز در اصل یکصدوپنجاهوششم خود، قوه قضائیه را مستقل و پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئولیت تحقق بخشیدن به عدالت معرفی کرده است. وجود نظام دادگستری بی‌طرف، سالم، مستقل و کارآمد که بتواند از حقوق مردم در تمام زمینه‌ها و در مقابل قدرتمندان سیاسی، مدیران عالی رتبه بخش عمومی، یازگیران با نفوذ اقتصادی و بزهکاران دفاع کند از پیش‌نیازهای رشد و پیشرفت جوامع انسانی است.

سوال اساسی این است که دو شاخص حاکمیت قانون و پاسخ‌گویی در قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران تا چه اندازه با مؤلفه‌های سایبرنتیکی هم‌پوشانی دارند؟

به‌طور ساده، حاکمیت قانون، به غلبه ضوابط از پیش نوشته شده بر روابط تعریف می‌شود. منظور حکمرانی خوب از حاکمیت قانون علاوه بر صورت نظام حقوقی، ساختار دولت و ماهیت قواعد را هم در بر می‌گیرد. از این منظر، تمام شهروندان، نهادها و موسسات عمومی و خصوصی و حتی خود دولت، در برابر قوانینی که علناً منتشر، عادلانه اجرا و مستقلاً قضاوت می‌شوند و وفق نظام حقوق بشر بین‌الملل هستند، پاسخ‌گو هستند. حاکمیت قانون هم‌چنین متضمن برتری قانون بر دیگر هنجارها، برابری در مقابل قانون، پاسخ‌گویی در برابر قانون، عدالت در اجرای قانون، تفکیک قوا، مشارکت در تصمیم‌سازی، امنیت حقوقی، پرهیز از خودسری، شفافیت حقوقی و رویه‌ای است (رحمتی‌فر، ۱۴۰۱، ۷۷۹). حاکمیت قانون تنها قواعد و مقرراتی نیست که توسط قانون وضع می‌شود؛ بلکه تضمینی است برای آزادی، حقوق

نمودن رویه‌های دادگاه‌های پایین‌تر و اجرای منصفانه و عادلانه قوانین و مقررات دولتی در سراسر کشور خواهد بود. ۴. مردم باید حق دسترسی به محاکم صالح را داشته باشند و تأخیر زیاد در دادرسی‌ها و هزینه‌های گزاف رسیدگی‌های قضایی حتی اجرای بهترین قوانین را ناممکن می‌گرداند و آن‌ها را به کلمات و حروفی بی‌جان و نقش بر کاغذ تبدیل می‌کند» (مجد زنگنه و همکاران، ۱۳۹۹، ۱۶۳). «استقلال و عدم انقیاد قوه قضائیه در برابر تهدیدات بیرونی و اعمال فشار دیگر قوای حکومتی از مهم‌ترین لوازم نظارت قضایی مؤثر در جهت رعایت اصل حاکمیت قانون و صیانت از حقوق عامه است» (کشتگر و همکاران، ۱۴۰۱، ۲).

تصویر ۱. حاکمیت قانون و مؤلفه‌های الگوی مدیریت سایبرنتیک

منبع: نگارنده

شاخص پاسخ‌گویی، از شاخص‌های حکمرانی خوب، هر چقدر مردم در جامعه‌ای در انتخاب سیاستمداران و حکام نقش ایفا نمایند و از سویی در انجمن‌ها، تشکل‌ها، احزاب و امثالهم حضور پر نقش‌تر و پررنگ‌تری در جامعه داشته باشند و در کنار این حضور، رسانه‌ها و افراد گوناگون به‌صورت آزادانه فعالیت نمایند شاهد وضعیت مطلوب‌تری از حکمرانی خواهیم بود و بر اساس این شاخص این ظن و احتمال می‌رود که نبود ثبات سیاسی نشان از حکمرانی ضعیف باشد. بحث کلی این شاخص مربوط می‌شود به خشونت و تروریسم که وجود ثبات سیاسی و برخورداری کشوری از این امتیاز مثبت منجر به زمینه حکمرانی بالاتر و برتر محسوب می‌شود (سجادی و همکاران، ۱۴۰۱، ۱۰۳). «پاسخ‌گویی قوه قضائیه به‌عنوان یک نهاد، ناظر بر بدنه مدیریتی این قوه و مربوط به عملکرد مدیران قوه مزبور در اداره آن و اجرای قوانین و مقررات مربوط است. قوه قضائیه در اینجا به‌مثابه اداره‌ای نگریسته می‌شود که با برخورداری از بخشی از منابع مادی و انسانی کشور، همانند سایر سازمان‌ها، مؤسسات و نهادهای دولتی مسئولیت ارائه خدمات عمومی مشخصی را بر عهده داشته و بدون طریق بخشی از مسئولیت‌های دولت را ایفا می‌کند. قوه قضائیه در نظام حقوقی فعلی، ترکیبی از بدنه مدیریتی، ستادی، دادگاه‌ها، دادسراها و هم‌چنین تعدادی از سازمان‌ها و نهادهای دولتی است که به این قوه وابسته هستند» (یاوری و همکاران، ۱۳۹۴، ۱۶۹). پاسخ‌گویی قضایی تحت تاثیر رویکردهای مدیریتی، در کشاکش میان رویکردهای سنتی و نوین قرار گرفته است که یکی میل به استقلال کامل دستگاه قضایی دارد و هر گونه پاسخ‌گویی را نقض استقلال تلقی می‌کند و دیگری،

پاسخ‌گویی یکی از ضرورت‌های حکمرانی نوین در عصر حاضر است و در صورتی که تحقق یابد، به تقویت رابطه اصیل وکیل میان شهروندان و کارگزاران، افزایش اثربخشی و شفافیت عملکرد سازمان‌ها، کاهش فساد و مشروعیت نظام سیاسی کمک می‌کند (جوکار و همکاران، ۱۳۹۹، ۸۴). بر طبق

مهم‌ترین آن‌ها عبارت است از: پاسخ‌گویی، ثبات سیاسی، حاکمیت قانون، کیفیت قانون، کارایی و اثربخشی، مبارزه با فساد، مشارکت، اجماع محوری، شفافیت، انصاف و عدالت، مسئولیت‌پذیری و رقابت. این مؤلفه‌ها امروزه به‌مثابه یک دستگاهی عمل می‌کنند که سنجش وضعیت حکمرانی در آن کشور را نشان می‌دهند، که این نوع نگاه از درجه بالایی نیز برخوردار می‌باشد. گزارش رسمی و علنی در این خصوص را بانک جهانی بر اساس مؤلفه‌های فوق‌الذکر منتشر می‌نماید. این اعلام‌ها و گزارشات منتشر شده در زمینه حکمرانی مسائل داخلی و خارجی، مبنایی برای تصمیم و همچنین قضاوت سایر کشورها در جهت آینده آن کشور تاثیرگذاری خود را نشان می‌دهد. همراه با شناخت سایبرنتیک و الگوهای آن در کنار شاخص‌های حکمرانی خوب و تبیین وضعیت دو شاخص مهم و کلیدی آن یعنی «حاکمیت قانون و پاسخ‌گویی»، در قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران با الگوهای سایبرنتیک شناخت بیشتری از این علم و الگوهای مورد تاکید آن و بیشتر دو شاخص فوق‌الذکر حکمرانی خوب می‌توان مطرح کرد: دانش سایبرنتیک، دانش کنترل و حاکمیت بر پدیده‌های هوشمند، از طریق کنترل و اشراف بر جریان اطلاعات است. در این خصوص فرقی نمی‌کند حوزه مورد حکمرانی، اقتصاد است، سیاست است، صنعت است، کشاورزی است، بهداشت و درمان است یا چیزهای دیگر، مهم این است که حوزه‌ای در جامعه وجود خواهد داشت که باید مدیریت شود و حوزه‌ای که باید از مسیر کنترل جریان اطلاعات، جامعه را مدیریت کند. استقرار الگوی مدیریت سایبرنتیک در حکمرانی خوب و عمل به تک‌تک شاخص‌های آن تأثیر

گرایش به عدم استقلال قضایی دارد و تمامی سازوکارهای رایج در دیگر بخش‌های عمومی را قابل اعمال در دستگاه قضایی می‌شمارد (نعمتی و همکاران، ۱۴۰۰، ۳۴۲).

تصویر ۲. پاسخ‌گویی و مؤلفه‌های الگوی مدیریت سایبرنتیک

منبع: نگارنده

۶. نتیجه

استقلال قضایی از ابزارهای تأمین‌کننده بی‌طرفی در رسیدگی‌های قضایی می‌باشد. به همین دلیل قوه قضائیه نیازمند این امر است که در رسیدگی‌های قضایی بی‌طرفی خود را حفظ کند. این بی‌طرفی و استقلال با ابزارهای چندی تأمین می‌شود؛ از جمله استقلال مالی قوه قضائیه و استقلال در تشخیص صلاحیت. هر کدام از این عناصر به قوه قضائیه کمک می‌کند به‌عنوان رکنی مستقل اقدام کند و از جهت‌گیری‌های مختلف به دور باشد. حکمرانی خوب از نظر محتوا، دارای مشخصه‌های بسیاری است که

دادرسی، نحوه تصمیم‌گیری و اجرای آن پاسخ‌گو باشد. با وجود این، پاسخ‌گویی در قوه قضائیه همواره به منظور حفظ استقلال و دیگر ملاحظات نظیر حساسیت و کارکرد ویژه این نظام، با دیدگاه‌های مخالف بسیاری روبه‌رو بوده است. لازم به ذکر است که پاسخ‌گویی قضایی در دو سطح قابل بررسی است: «پاسخ‌گویی (شخصی) قضات در خصوص تصمیمات قضایی، پاسخ‌گویی قوه قضائیه (تشکیلات قضایی) در خصوص عملکرد این نهاد». اداره و سازماندهی قوه قضائیه می‌بایست به نحوی باشد که این نهاد پاسخ مناسب و درخور شأن برای جامعه در خصوص عملکرد خود ارائه دهد که علاوه بر فراهم کردن زمینه رسیدگی به دعاوی با درجه کارآمدی بالا به همراه تخصص و تدبیر، رویکرد منصفانه و مطابق با قانون و عادلانه نیز سرلوحه خدمات این قوه باشد. دو شاخص حکمرانی خوب یعنی حاکمیت قانون و پاسخ‌گویی در قوه قضائیه می‌تواند هم‌پوشانی زیادی با بسیاری از مؤلفه‌های الگوی مدیریت سایبرنتیک داشته باشد؛ از جمله:

نظارت و کنترل: در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات، حل و فصل دعاوی و رفع خصومت و نظارت بر حسن اجرای قوانین و ایجاد تشکیلات لازم در دادگستری.

تعاملات، مشارکت و تصمیم‌گیری مشارکتی: در نتیجه افزایش تعهد و خلق ایده‌های نوین از جمله در انتخاب دو نماینده جهت نظارت بر صدا و سیما، پیشنهاد عفو یا تخفیف مجازات محکومین به رهبر، معرفی شش حقوقدان به مجلس شورای اسلامی جهت عضویت در شورای نگهبان، تهیه لوایح قضایی، پیشنهاد وزیر دادگستری به رئیس جمهور از سوی رئیس قوه قضائیه جریان صحیح اطلاعات: منجر به

بسیاری در به وجود آوردن شرایط و زیرساخت‌های لازم جهت ایجاد فرآیند یادگیری در همه سطوح حکمرانی ایجاد می‌نماید. عمل به ویژگی‌های الگوی سایبرنتیک باعث می‌شود که حکمران بیشتر زمان خود را صرف انجام اموری که بر اساس قانون وظیفه خود می‌داند کرده و بر قوام امورات کلی کشور تأثیر مثبت، متقن و کارآمد داشته باشد. سایبرنتیک روی اینکه سیستم‌ها چگونه از اطلاعات، مدل‌ها و فعالیت‌های کنترلی استفاده می‌کنند تا با اصلاح اختلالات و انحرافات مختلف، فعالیت‌های خود را در جهت اهداف نگهدارند، تمرکز می‌کند. به این دلیل که سایبرنتیک به‌طور ذاتی یک علم بین‌رشته‌ای است، می‌تواند برای درک، مدل‌سازی و طراحی هر نوع سیستم فیزیکی، تکنولوژیکی، بیولوژیکی، اکولوژیکی، روان‌شناسی، اجتماعی یا ترکیبی از این‌ها، به کار گرفته می‌شود. به‌کارگیری الگوی مدیریت سایبرنتیک منجر به حذف کارکردها و سیستم‌های اتخاذ شده فرسوده و ناکارآمد خواهد شد که این خود می‌تواند پیش‌زمینه‌ای جهت حکمرانی سالم به‌لحاظ دوام، بقا، سازگاری و کنش در مقابل تهدیدات محیطی ایجاد کند. به درک این موضوع رسیدیم که در نگاه علوم سایبرنتیک، برای کنترل یک پدیده، روش و جهان‌بینی حاکم کاملاً متفاوت است. برای اعمال کنترل سایبرنتیک، پدیده‌ها اولاً به‌عنوان یک سیستم یکپارچه که با محیط تعامل دارند در نظر گرفته شده و ثانیاً به‌منظور یافتن بخشی از آن پدیده که تولیدکننده یا واردکننده اطلاعات کاربردی برای مصرف کل آن سیستم است، مورد بررسی و مطالعه قرار می‌گیرد. قوه قضائیه نیز همچون سایر ارکان و نهادهای عمومی، باید در قبال عملکرد خود در سطوح مختلف به‌ویژه فرآیندهای

انجام وظایف بهتر و تصمیم‌گیری‌های مناسب تر در سطح قوه قضائیه می‌گردد؛ چون اطلاعات یکی از مفاهیم پایه در سایبرنتیک است و مدیریت برای پیش‌گیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین در جهت ارتباط سازنده.

ساختارهای مسطح: این شرایط با پیشرفت‌های چشمگیری در فناوری ارتباطات، مدیران را در برقرار کردن ارتباط با حیطة بسیط‌تری از افراد که در گذشته امکان‌پذیر نبوده تواناتر می‌سازد. سامانه‌هایی که جهت انجام امور مختلف طراحی و راه‌اندازی شده است از جمله ثنا، ساما، سما، سجاد، سجا، سجام و سنام.

۷. سهم نویسندگان

همه نویسندگان حاضر به صورت برابر در تهیه پژوهش حاضر مشارکت داشته‌اند.

۸. تضاد منافع

در این پژوهش تضاد منافع وجود ندارد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

فارسی

- جوکار، علی؛ وثوقی نیری، عبدالله، «طراحی الگوی پاسخ‌گویی اجتماعی پلیس»، نشریه پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی، شماره ۴، ۱۳۹۹.

- خوب‌پور، محمدجواد؛ مکرمی‌پور، محمدباقر، «بررسی نقش مؤلفه‌های مردم‌سالاری دینی انقلاب اسلامی در افزایش مشارکت سیاسی (شناسایی حقوق مردم و حاکمیت)»، فصلنامه علمی جامعه-شناسی سیاسی انقلاب اسلامی، شماره ۲، ۱۴۰۰.

- رحمتی‌فر، سمانه، «امکان‌سنجی حکمرانی خوب به‌عنوان راهبرد پلیس»، فصلنامه مطالعات حقوق عمومی، شماره ۲، ۱۴۰۱.

- سجادی، جعفر؛ کشاورز ترک، عین‌الله؛ فضلی، صفر؛ بیات، روح‌اله؛ محمدحسینی، بابک، «سناریونویسی صنعت دخانیات ایران در افق ۱۴۲۴ با تأکید بر حکمرانی خوب»، فصلنامه پژوهش‌نامه بازرگانی، شماره ۱۰۳، ۱۴۰۱.

- سرپرست، علی‌اکبر؛ نوشین‌فرد، فاطمه؛ باب الحوائجی، فهیمه، «بررسی وضعیت مؤلفه‌های الگوی سایبرنتیک در کتاب‌خانه‌های دانشگاهی ایران از دیدگاه مدیران»، نشریه تعامل انسان و اطلاعات، شماره اول، ۱۳۹۶.

- سلطانی‌نژاد، احمد؛ گودرزی، سهیل، «فناوری اطلاعات و تحول در مفهوم حکمرانی خوب»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره اول، ۱۳۹۶.

- عزیزی، مهدی؛ آذر، عادل؛ دهقان نیری، محمود، «تصمیم‌گیری مشارکتی در دوران پسا کرونا»، نشریه پژوهش‌های نوین در تصمیم‌گیری، شماره ۲، ۱۳۹۹.

- امامی، محمد؛ شاکری، حمید، «حکمرانی خوب و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران»، پژوهش‌نامه حقوق تطبیقی، شماره ۲، ۱۳۹۴.

- امان‌الهی نیک، حمید؛ نوشین‌فرد، فاطمه؛ امان‌الهی نیک، سعید، «سواد دیجیتال مدیران و میزان به‌کارگیری الگوی مدیریت سایبرنتیک در سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران»، نشریه دانش‌شناسی، شماره ۴۱، ۱۳۹۷.

- امیری، ایوب؛ رزقی رستمی، علیرضا؛ گلرد، پروانه؛ صلحی صدقیانی، جمشید، «ارائه الگوی برای حکمرانی خوب در بخش دفاعی جمهوری اسلامی ایران و ضرورت به‌کارگیری آن»، نشریه مدیریت منابع در نیروی انتظامی، شماره ۲، ۱۳۹۹.

- امینی شاد، علی؛ منوریان، عباس؛ امیری، مجتبی، «طراحی الگوی حکمرانی خوب در شهرداری تهران»، فصلنامه آینده‌پژوهی مدیریت، شماره ۱۱۸، ۱۳۹۸.

- باواخانی، آناهیتا؛ رضایی شریف‌آبادی، سعید، «کاربرد یک مدل مکاشفه سایبرنتیکی در روند دآوری مقالات علمی»، فصلنامه تعامل انسان و اطلاعات، شماره ۴، ۱۳۹۴.

- بهروز، محمد؛ پورکیانی، مسعود؛ درخشان، مژگان؛ محمدباقری، مهدی، «بررسی رابطه شاخص‌های کیفیت و حاکمیت قانون و کنترل فساد بر شاخص رفاه لگاتوم»، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، شماره ۸۵، ۱۳۹۸.

- محرابی، حمیرا؛ محمودی، امیرحسین؛ عراقیه، علیرضا، «ارائه الگوی رهبری خلاق در آموزش عالی»، نشریه انجمن جامعه‌شناسی آموزش و پرورش ایران، شماره ۲، ۱۴۰۱.

- محمدی مقدم، یوسف؛ بازاری، امین؛ معتضدیان، رسول، «تأثیر مدیریت سایبرنتیک بر اعتماد سازمانی با بررسی نقش تعاملی ادراک از عدالت»، نشریه چشم‌انداز مدیریت دولتی، شماره ۲۵، ۱۳۹۵.

- مرادی، خدیجه؛ رؤیا، برادر، «تبیین دو محور کلیدی سیاست‌های هشت‌گانه نهادهای کتاب-خانه‌های عمومی با استفاده از الگوی سایبرنتیک»، فصلنامه تحلیلی پژوهشی کتاب مهر، شماره ۱۶، ۱۳۹۴.

- مظفری، حسین؛ رحیمی، روح‌اله؛ شیخ موحد، مهدی؛ مقدم‌فر، محمد، «نقش تشکیلات قضایی در حفظ جایگاه و امنیت قضات با تأکید بر اصل ۱۶۴ قانون اساسی»، نشریه تحقیقات حقوقی بین‌المللی، شماره ۵۵، ۱۴۰۱.

- نصیری، حسین؛ یمنی‌دوزی سرخابی، محمد؛ ذاکر صالحی، غلامرضا، ابوالقاسمی، محمود، «تحلیل تعاملات پیش‌بینی شده ذی‌نفعان علم و فناوری در قوانین و اسناد بالادستی»، نشریه فرآیند مدیریت و توسعه، شماره ۳، ۱۴۰۱.

- نعمتی، مژگان؛ حبیب‌زاده، محمدجعفر؛ موسوی مجاب، سید درید، «پاسخ‌گویی پارلمانی قوه قضائیه به‌مثابه چالش استقلال قضایی»، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۱۱۵، ۱۴۰۰.

- غلامی، شهرزاد؛ برادر، رؤیا، «تعامل اطلاعات بر مبنای سایبرنتیک سازمانی با بهره‌گیری از مدل سیستم مانا»، نشریه تعامل انسان و اطلاعات، شماره اول، ۱۳۹۹.

- فاضلی‌نژاد، جواد؛ شفیعی‌سردشت، جعفر، «آسیب‌شناسی نقش دیوان محاسبات کشور در تحقق پاسخ‌گویی و حاکمیت قانون»، فصلنامه دانش حقوق عمومی، شماره ۳۳، ۱۴۰۰.

- فروز شمهر، علی، «بررسی رابطه بین سایبرنتیک و ممیزی دانش در سازمان»، نشریه دانش بیان، شماره ۵، ۱۳۹۹.

- فروزانگوهر، حمیده، شهرسازی سایبرنتیک و معماری واکنشی، چاپ اول، تهران، انتشارات اول و آخر، ۱۴۰۰.

- قرشی، سیدمهدی؛ ابراهیمیان، حجت‌اله؛ رنجبر، مقصود، «بررسی نقش قوه قضائیه در حفظ حقوق شهروندی در جمهوری اسلامی ایران در چارچوب رویکرد حکمرانی خوب»، فصلنامه علمی رهیافت انقلاب اسلامی، شماره ۵۸، ۱۴۰۱.

- کشتگر، امیر؛ فتاحی زفرقندی، علی؛ فراهانی، محمدصادق، «بازخوانی امکان استقلال بودجه‌ای قوه قضائیه در چارچوب نظام حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران»، نشریه دانش حقوق عمومی، شماره ۳۶، ۱۴۰۱.

- مجد زنگنه، مهسا؛ جعفرقلی‌خانی، ابوالفضل؛ یوسفی، محمدرضا، «بررسی مؤلفه‌های اساسی حکمرانی خوب در نظام قضایی»، فصلنامه علمی تحقیقاتی حقوقی آزاد، شماره ۵۰، ۱۳۹۹.

- IMF, "Good Governance The IMF's Role", Journal of International Monetary Fund, No.23, 1997.
- Kaufmann, D, Rethinking Governance Empirical Lessons Challenge Orthodoxy, 3rd edition, Washington, University of Washington Press, 2003.
- OECD, Directorate for Public Governance and Territorial Development, Journal of Organization for Economic Cooperation and Development, No.14, 2011.
- OECD, Participatory Development and Good Governance, Paris, 3rd edition, University of Paris Press, 1995.
- Rothstein, B & Teorell, J, "What is Quality of Government A Theory of Impartial Government Institutions", Journal of Governance, No.21, 2008.
- Rothstein, B & Teorell, J, "What is Quality of Government", Journal of A Theory of Impartial Government Institutions Governance, No.2, 2008.
- Smith, B. C, Good Governance and Development, 4rd edition, UK: Publishing Palgrave Mac millan, 2007.
- Tonn, B & Stiefel, D, "The Future of Governance and the Use of Advanced Information Technologies", Journal of Futures, No.44, 2012.
- نهادی، هادی؛ سیاهکالی مرادی، جواد، «بررسی شاخص‌های حکمرانی خوب و حکمرانی شایسته از منظر نهج البلاغه»، نشریه حکمرانی متعالی، شماره ۲، ۱۴۰۰.
- نوروزپور، حیدرعلی؛ پروین، خیراله؛ رستمی، ولی؛ حسینی صدرآبادی، ایرج، «بررسی نقش پاسخ‌گویی بر توسعه پایدار با تأکید بر پاسخ‌گویی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران»، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، شماره ۴، ۱۴۰۰.
- یآوری، اسدالله؛ تنگستانی، محمدقاسم، «نظام پاسخ‌گویی قوه قضائیه و نسبت آن با استقلال قوا»، نشریه حقوقی دادگستری، شماره ۹۵، ۱۳۹۵.
- لاتین
- Beer, Stafford, "What is Cybernetics", Journal of Kybernetes, No.3-4, 2004.
- EBRD, "Annual Report Securing the Recovery", European Bank for Reconstruction and Development, 2010.
- European Union, "The European Consensus on Development", Official Journal of European Union, No.46, 2006.
- Hyden, Goran, Court, Julius and Mease, Kenneth, "Making Sense of Governance (Empirical Evidence from Sixteen Developing Countries Boulder)", Journal of CO Lynne Rienner, No. 25, 2004.

- Tonn, B," Futures of Governance", Journal of Futures, No. 44, 2012.
- UNDP, Governance for Sustainable Human Development A UNDP Policy Document, 4rd edition, New York: United Nations Development Program, 1997.
- uorgensen, T, B & Sorensen D, L," Codes of Good Governance National or Global Public Values?", Journal of Public Integrity, No.1, 2012.
- Weiss, T G, "Governance Good Governance and Global Governance Conceptual and Empirical Challenges", Journal of Third World Quarterly, No.21, 2000.
- World Bank, Sub-Saharan Africa From Crises to Sustainable Development, Washington, D.C. World Bank, 1989.